

Motivacija za nastavnička zanimanja u umjetničkom području

Milinović, Majda

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:134:197964>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST

STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

MAJDA MILINOVIĆ

**MOTIVACIJA ZA NASTAVNIČKA
ZANIMANJA U UMJETNIČKOM PODRUČJU**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Izv. prof. art. Antoaneta Radočaj-Jerković

Osijek, 2015.

SADRŽAJ

1. TEORIJSKI DIO

1.1. Uvod.....	3
1.2. Što je motivacija?.....	4
1.3. Vrste motivacije.....	5
1.4. Znanstvena tumačenja motivacije.....	7
1.5. Nastavnička zanimanja u umjetničkom području.....	7
1.6. Umjetničko obrazovanje u osnovnim i srednjim općeobrazovnim školama.....	9
1.7. Nastavnik glazbe.....	15
1.7.1. Nastavnik kao važan čimbenik ozračja u nastavi.....	20

2. EMPIRIJSKI DIO

2.1. Određenje problema istraživanja.....	23
2.1.1. Problem i cilj istraživanja.....	23
2.1.1.1. Problem istraživanja.....	23
2.1.1.2. Cilj istraživanja.....	23
2.1.2. Hipoteze istraživanja.....	23
2.1.2.1. Osnovne varijable.....	24
2.2. Provođenje istraživanja.....	24
2.2.1. Način provođenja istraživanja.....	24
2.2.2. Uzorak.....	25
2.2.3. Postupci i instrumenti.....	27
2.3. Obrada podataka.....	27
2.4. Zaključak.....	37
2.5. Literatura.....	38
2.6. Sažetak.....	40
Abstract.....	41
2.7. Prilozi	

1. TEORIJSKI DIO

1.1. UVOD

Nastavnik je najvažniji čimbenik kvalitete svake nastave, pa tako i nastave glazbe. Od vremena Komenskog nastavničkom zvanju pripisuju se brojni pozitivni, altruistički motivacijski faktori. Slovenski pjesnik Davorin Trstenjak ističe kako bez ljubavi nitko ne ulazi u Hram prosvjete, jer će biti nesretan, što govori u prilog tezi da su za odabir nastavničkog poziva osim neupitne stručnosti potrebne i filantropske težnje i motivi.

Razmišljati o odabiru nastavničkog zanimanja u umjetničkom području znači ispitivati vlastite ili tuđe motivacijske čimbenike koji su utjecali na izbor te specifične profesije. Krenuvši od same riječi motivacija koja je latinskog porijekla (*movere – kretati, gibati micati*)¹, motivacija se smatra pokretačkom snagom ljudskoga uma, ali i komponentom koju je vrlo teško izmjeriti. Prema riječima anonimnog autora, motivacija je ono što te tjera da počneš, a navika je ono što te tjera da nastaviš. Samuel Taylor Coleridge smatra kako nitko ništa ne radi samo zbog jednog motiva. Nastavnici teorijskih glazbenih i likovnih predmeta, kao i profesori pjevanja i instrumenta, često su u svakodnevnoj praksi suočeni sa brojnim problemima odgojno-obrazovnog procesa. Često je najveći izazov svakog pedagoga potaknuti motivaciju učenika kako bi konačni cilj i ishod učenja bio zadovoljavajuć, kako bi se umjetnost spoznala upravo onakva kakva jest. Kako bi se nastavnici uspješno suočili sa izazovima koje sa sobom nosi odabrana struka, otvara se nekoliko pitanja: na koji su način sadašnji studenti glazbene pedagogije, klavira, pjevanja i likovne kulture, kao budući prenositelji vještina i znanja na učenike, motivirani za rad i zanimanje koje su odabrali? Što je presudilo njihovu izboru budućega zanimanja? Koji su motivacijski čimbenici bili ključni za odabir nastavničke struke iz područja umjetnosti? U konačnici, jesu li zadovoljni izborom zanimanja i znanjem koje su stekli tokom svoga školovanja i smatraju li se kompetentnima za poučavanje mladih i adolescenata? Poznato je kako su učitelji, profesori, nastavnici, upravo oni koji djeci pružaju prvi kontakt s upoznavanjem i razumijevanjem umjetnosti, oni koji bi trebali poticati prirodnu učeničku

¹ *Movens lat. (movere - kretati, gibati, micati), pokretalo; pokretna sila; ono što pokreće, KLAJČ B: Rječnik stranih riječi. Tuđice i posuđenice, 1987., 911. str.)*

radoznanost i buditi interes za stjecanjem ciljanih znanja. Uzimajući u obzir specifičnosti nastavničkog poziva u području glazbene i likovne umjetnosti, od kojih je najvažnija činjenica da su za razliku od drugih predmetnih nastavnika, nastavnici umjetničkih područja često sa svojom strukovnom umjetničkom izobrazbom započeli u vrijeme dok su bili djeca² u glazbenim ili likovnim umjetničkim školama, istražili smo postoje li i drugi pozitivni ili negativni utjecaji na motivaciju pri odabiru nastavničkog zanimanja u umjetničkom području.

1.2. ŠTO JE MOTIVACIJA?

Motivacija je sve ono što nas pokreće prema nekome cilju i uvjetuje neko usmjereno djelovanje. U smislu obrazovnog procesa, motivacija je sve ono što dovodi do učenja i određuje njegov smjer, intenzitet i trajanje (Grgin 1996).

Kada govorimo o riječi motivacija³, različite su zamisli i asocijacije svakog pojedinca koje ga vežu uz taj pojam. Za sportaša je to postizanje što boljeg plasmana na nekome natjecanju, za arhitekta inovativno idejno rješenje nekoga prostora. Pretpostavljamo da vlasnika shopping centra motivira što veća posjećenost i prodaja, dok je kod profesora stranog jezika izražena težnja da njegovi učenici steknu što bolje poznavanje vokabulara i aktivno se njime služe. Intenzitet motivacije različit je ovisno o snazi motiva - što je motiv veći, veća je i težnja za ostvarenjem cilja, a što smo bliže cilju dodatno jača i motivacija. Prema autoru Reeve, prvo i

² Pojedina djeca već u najranijoj dobi pokazuju izrazit interes i talent za područje umjetnosti, pa je tako već na završnim priredbama u vrtiću naočigled lako primjetiti kako se neko dijete ističe u pjevanju, sviranju, plesu ili je pak njegov crtež posebniji i napredniji od naslikanih radova ostalih vršnjaka. Kako bi dijete razvilo svoje potencijale, potrebno je usmjeravanje i stručna poduka. Uzmemo li u obzir pjevanje kao omiljenu dječju glazbenu aktivnost, autorica Radočaj – Jerković u kontekstu razvijanja pjevačkih vještina iznosi: "Proces usvajanja i razvijanja pjevačkih vještina je vrlo kompleksan. Uključuje povezivanje različitih elemenata i razina spoznajnog, psihomotoričkog i afektivnog učenja. Često je potrebno pristupiti poduci s individualiziranim metodičko – didaktičkim postupcima, kako bi se optimalno utjecalo na razvoj djetetovih pjevačkih sposobnosti" (Radočaj – Jerković, 2015:78). Pretpostavimo da je slična situacija i u likovnome području, gdje bismo kao omiljenu aktivnost mogli istaknuti crtanje koje djeca rado i ovisno o interesima, gotovo svakodnevno prakticiraju. Svakako valja spomenuti i pokret i ples koji su neizostavni dio svakodnevnice života djeteta, a najčešće se odvijaju uz već spomenuto pjevanje i glazbu. Za svaku je od ovih aktivnosti potrebno stručno praćenje i usmjeravanje, što pojedinci i ostvaruju u umjetničkim školama, a kasnije i na akademskoj razini.

³ Riječ motivacija izvedenica je iz motiv, -iva lat. (motus - kretanja, čuvstvo) 1. poticajni razlog, povod, pobuda za neko djelovanje, misao vodilja; 2. razlog u korist nečega; motivacija- iznošenje motiva; obrazloženje; motiviran-potaknut nekim razlogom. KLAIĆ B.: *Rječnik stranih riječi*. Tuđice i posuđenice, 1987. 910. str.)

osnovno pitanje motivacije je “Što uzrokuje ponašanje?”, odnosno “Zašto je netko nešto učinio?” Pratimo i uočavamo ljudsko ponašanje i različite promjene u njemu, ali ne možemo uvijek vidjeti i znati koji je uzrok, ujedno i razlog koji je doveo do toga ponašanja (Reeve, 2010).

Prema riječima Velimir Srića, čovjek koji je savršeno zadovoljan na svim razinama i sve su mu potrebe zadovoljene, nema razloga biti za išta motiviran. “Motivacija je stanje neravnoteže dok ne postignemo ono čemu se veselimo i što želimo postići, ili izbjegnemo ono čega se bojimo i što nam prijete” (Velimir Srića prema B. Smojver i M. Ništ).

“Istraživanje motivacije otkriva zašto ljudi žele sve to što žele. Također otkriva što ljudi žele-doslovno, otkriva sadržaje ljudske prirode. Područje proučavanja motivacije i emocija odnosi se na sve ono čemu se nadamo, za čime čeznemo, što želimo, što trebamo ili čega se bojimo” (Reeve, 2010:15).

1.3. VRSTE MOTIVACIJE

Motivacija se, pri odabiru nastavničke profesije, najčešće dijeli u tri kategorije: altruistični motivi kao što su rad s djecom, pomoć djeci u njihovu uspjehu i razvitku, te želja da se pridonose dobrobiti društva; intrinzične razloge poput interesa za prenošenjem specifičnog znanja i ekstrinzični razlozi poput dugih praznika, plaće ili društvenog statusa (Marušić, Jugović i Pavin Ivanec, 2011).

Intrinzična je motivacija odraz osobnoga cilja i interesa za određeno područje i postignuće. Smatra se unutarnjom pokretačkom snagom koja nas navodi na aktivnost i određuje njezin smjer, intenzitet i trajanje. Odgovor je naših unutarnjih potreba. „Intrinzična motivacija je prirodna sklonost da se bavimo svojim interesima i uvježbavamo svoje sposobnosti te, dok to činimo, da tražimo optimalne izazove i savladamo ih.“ (Reeve prema Deci i Ryan, 2012:137)

Reeve objašnjava kako intrinzična motivacija spontano proizlazi iz psiholoških potreba, čovjekove znatiželje i prirodene želje za rastom i razvojem. Ljudi koji su intrinzično motivirani bave se određenim aktivnostima jer ih one prvenstveno zanimaju, zabavne su im i nude izazov. Riječ je o spontanom ponašanju u kojemu ljudi slijede svoje interese. (Reeve, 2012).

„Ljudi doživljavaju intrinzičnu motivaciju zbog psiholoških potreba koje imaju. Psihološke

potrebe, kada ih neka aktivnost uključuje i podržava, spontano proizvode osjećaj zadovoljstva koji ljudi doživljavaju kada se bave zanimljivim aktivnostima. Intrinzična motivacija proizlazi iz osjećaja kompetentnosti i samoodređenja tijekom neke aktivnosti. Kada se ljudi u obavljanju zadatka osjećaju kompetentni i samoodređeni, izražavaju svoju intrinzičnu motivaciju izjavama poput: „Ovo je zanimljivo“, „Ovo je zabavno“ ili „Uživam u ovome što radim“. Na primjer, interes i osjećaj slobode mogu rasplamsati želju za čitanjem knjige, a uživanje i osjećaj kompetencije mogu osobu navesti da satima rješava neku kompliciranu križaljku.“ (Reeve, 2012:137)

Ekstrinzična motivacija se odnosi na motivaciju koja svoj izvor ima u vanjskim utjecajima i poticajima. Prema autorima Richardson i Watt, najvažniji razlozi za odabir učiteljske profesije su samoprocijenjene sposobnosti za poučavanje, socijalna i intrinzična vrijednost poučavanja, te prethodna pozitivna iskustva s učenjem i poučavanjem (Richardson, Watt 2006). Ekstrinzična motivacija rezultat je okolnih poticaja i posljedica. Za razliku od intrinzične motivacije u kojoj se nekom aktivnošću bavimo radi osobnoga zadovoljstva, ekstrinzična motivacija javlja se kao neka posljedica koja je odvojena od same aktivnosti. (npr. učimo kako bismo dobili dobru ocjenu i zadivili naše kolege) (Reeve, 2012).

“Ekstrinzična motivacija proizlazi iz logike tipa “Učini ovo i dobit ćeš ono”. Pri tomu se radi o nekoj vrsti “Kako bi” motivacije (kao u slučaju “Napravi ovo kako bi dobio ono”). “Ovo se odnosi na traženo ponašanje, a “ono” je ekstrinzični poticaj ili posljedica. Ovo je i tip motivacije “Što ja imam od toga?” Dakle, ekstrinzična motivacija je okolinski stvoren razlog da se započne i ustraje u nekom ponašanju” (Reeve, 2012:137).

Reeve naglašava kako intrinzično i ekstrinzično motivirana ponašanja ponekad izgledaju identično, pa je nekada teško sa sigurnošću znati kako je određena osoba motivirana, a kao osnovnu razliku ističe: “Osnovna razlika između ova dva tipa motivacije leži u izvoru energiziranja i usmjeravanja ponašanja. Kod intrinzičnog motiviranog ponašanja, motivacija proizlazi iz psiholoških potreba i spontanog osjećaja zadovoljstva koji pruža određena aktivnost. Kod ekstrinzično motiviranog ponašanja, motivacija proizlazi iz poticaja i posljedica koji su uvjetovani ili ovisni (eng. contingent) o opažanom ponašanju” (Reeve, 2012:138).

1.4. ZNANSTVENA TUMAČENJA MOTIVACIJE

Kada je riječ o znanstvenim tumačenjima motivacije, prema autorici Vizek Vidović i sur., teorije motivacije mogu se podijeliti u dvije šire skupine – teorije potreba i kognitivističke teorije. Teorije potreba uključuju teorije nagona, socijalnih potreba, Maslowljevu teoriju hijerarhije potreba i teorije uvjetovanja. Zajedničko shvaćanje ovih teorija ukazuje kako je motivirano ponašanje uzrokovano određenim stanjem unutrašnje napetosti koja nastaje zbog fiziološke ili psihološke neravnoteže u organizmu, dok neki autori drže kako je ponašanje reaktivno, a vanjski podražaji izazivaju neravnotežu. U današnje vrijeme teorije potreba ponajprije imaju povijesno značenje i govore nam o počecima znanstvenog pristupa motivaciji. U kognitivističkim se teorijama, koje obuhvaćaju teorije kognitivne usklađenosti, motivacijske aspekte obrade informacija, teorije očekivanja, atribucijske teorije i teorije socijalne kognicije, motivi shvaćaju kao razmjerno stabilne stečene dispozicije utemeljene na spoznaji o vlastitim mogućnostima u različitim situacijama postignuća. Kod atribucijskih teorija izraženost određenih motiva povezana je s uspješnim i neuspješnim aktivnostima iz prošlosti. U socijalno – kognitivnim teorijama ponašanje se usmjerava prema postavljenim ciljevima, ovisi o osjećaju samodjelotvornosti i očekivanju uspješne budućnosti (Vizek Vidović i sur., 2003).

Autor Reeve u predgovoru knjige „Razumijevanje motivacije i emocija“ govori kako živimo u zlatnom dobu motivacije i emocija, te kako ovo područje nikada u proteklih stotinu godina nije bilo izazovnije nego što je danas. Proučavanje motivacije u povijesnoj perspektivi kreće od filozofskih korijena motivacijskih koncepata. Preko Descarteove teorije volje koja je bila glavna motivacijska snaga, Darwinove teorije instinkta i pitanja odakle uopće dolazi motivacija snaga, zatim već spomenute teorija nagona, motivacija se počinje proučavati u suvremenoj perspektivi što označava početak razvoja „mini teorija“ koje nude odgovore na specifična pitanja i objašnjavaju motivaciju u određenim situacijama (Reeve, 2010).

1.5. NASTAVNIČKA ZANIMANJA U UMJETNIČKOM PODRUČJU

Kako je cilj ovoga rada bio istražiti koji su motivacijski čimbenici potaknuli studente Umjetničke akademije u Osijeku na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području, u

ovome ćemo se radu bazirati na spomenuti uzorak ispitanika. Nastavnici umjetničkih područja rade u osnovnoj općeobrazovnoj školi, srednjoj školi (u pitanju su najčešće gimnazije), glazbenim i likovnim školama (osnovna i srednja) i školama primijenjenih umjetnosti.

Uvođenjem bolonjskog sustava, studij se dijeli u tri ciklusa – preddiplomski (bacc.), diplomski ili magistarski te poslijediplomski ili doktorski studij. (Rojko, 2009).

Nastavnički studiji iz područja umjetnosti na Umjetničkoj akademiji u Osijeku su:

1. *Preddiplomski sveučilišni studij Glazbena pedagogija,*
2. *Preddiplomski sveučilišni studij Pjevanje,*
3. *preddiplomski sveučilišni studij Klavir,*
4. *preddiplomski sveučilišni studij Likovna kultura,*
5. *diplomski sveučilišni studij Glazbena pedagogija,*
6. *diplomski sveučilišni studij Pjevanje,*
7. *diplomski sveučilišni studij Klavir i*
8. *diplomski sveučilišni studij Likovna kultura.*

U zakonu o umjetničkom obrazovanju u Republici Hrvatskoj propisano je kako su za posao učitelja, nastavnika i stručnog suradnika potrebne određene kompetencije, a kvalificirana je osoba:

“Završila diplomski sveučilišni studij odgovarajuće vrste ili diplomski specijalistički stručni studij odgovarajuće vrste i ima potrebno pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičko obrazovanje (u daljnjem tekstu: pedagoške kompetencije).

(2) Poslove učitelja/nastavnika stručnih predmeta u umjetničkom obrazovanju, može obavljati i osoba koja ima nižu razinu obrazovanja od razine propisane stavkom 1. ovoga članka ako ima najvišu razinu obrazovanja odgovarajuće vrste koja se može steći u tom području i ima pedagoške kompetencije.”

Kao što je već i spomenuto, većina učenika koja pohađa umjetničke škole⁴, svoje obrazovanje najčešće i nastavlja u tome smjeru. Kako bi se procijenilo je li pojedinac kompetentan za željeni studij, potrebno je proći prijemni ispit na kojemu se provjerava razina znanja i vještina koje su stečene tijekom prethodnoga školovanja. Prema Zakonu o visokom obrazovanju, zadatak Sveučilišta i njegovih sastavnica je obavljanje znanstvenih istraživanja i visokostručni rad, te razvijanje vrhunskog umjetničkog i tehnološkog stvaralaštva. (Zakon o visokom obrazovanju Republike Hrvatske).

1.6. UMJETNIČKO OBRAZOVANJE U OSNOVNIM I SREDNJIM OPĆEOBRAZOVNIM ŠKOLAMA

Početkom osnovnoškolskoga obrazovanja, a u sklopu razredne nastave, djeca pohađaju organiziranu nastavu od prvog do četvrtog razreda koju vodi učitelj. Njegov je zadatak obrazovanje i odgoj djece. Učitelj razredne nastave učenike podučava materiji svih školskih

⁴ Prema općim odredbama zakona o umjetničkom obrazovanju u Republici Hrvatskoj, donesenom na sjednici 28. listopada 2011. godine, članak 2., umjetničke škole u smislu toga zakona su glazbene, likovne, plesne i druge umjetničke škole koje izvode svoj program u skladu s Zakonom.

U članku 4. navedeno je kako su ciljevi umjetničkog obrazovanja:

- učenicima s izraženim sklonostima i sposobnostima, talentiranima i darovitima omogućiti stjecanje znanja, razvoj vještina i sposobnosti u različitim umjetničkim područjima, omogućiti razvoj njihovog kreativnog potencijala,
- osigurati sustavan način poučavanja učenika umjetničkim znanjima i vještinama, te razvoj njihovih sposobnosti i stavova prema razvojnim ciklusima učenika i odgojno-obrazovnim razinama, te zahtjevima i razinama složenosti kvalifikacije u umjetničkim područjima,
- omogućiti razvoj kulturnog izražaja s obzirom na tradiciju i kulturnu autohtonost, nacionalno i civilizacijsko kulturno i umjetničko okruženje,
- osigurati sustavan način poučavanja učenika umjetničkim znanjima i vještinama, poticati i unapređivati njihov intelektualni, stvaralački, estetski i socijalni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima,
- razvijati sposobnost doživljavanja i razumijevanja likovnih, glazbenih, dramskih i drugih djela nacionalne, europske i svjetske kulture,
- razvijati sposobnost povezivanja umjetničkih djela s društvenom sredinom i povijesnim okolnostima” (Zakon o umjetničkom obrazovanju, 2011:1).

Načela umjetničkog obrazovanja, članak 4. (2):

- učenikova sklonost, talentiranost i darovitost,
- dostupnost svakome pod jednakim uvjetima prema njegovim sposobnostima,
- programski, odnosno kurikulumski kontinuitet s obzirom na ishode učenja i darovitost učenika,
- vertikalna i horizontalna prohodnost od rane pripremne razine do srednjoškolskog odnosno visokoškolskog obrazovanja,
- usklađivanje s potrebama nacionalnog i civilizacijskog kulturnog i umjetničkog okruženja tradicije i autohtonosti, osobnim potrebama i sklonostima te potrebama kulturnih politika i tržišta rada” (Zakon o umjetničkom obrazovanju, 2011:1,2).

predmeta, pa tako i glazbene i likovne kulture. Autorica Vidulin – Orbanić ističe važnost škole i učitelja u cjelokupnom razvoju i životu djece. “Škola je specifična ustanova organiziranog ostvarivanja odgoja i obrazovanja. Osnovna joj je zadaća poticati cjelokupni razvoj djece te ih pripremiti za život. Kako bi se to ostvarilo, škola se mijenja, a time i sam nastavni proces. Otvoreni i fleksibilni nastavni proces otvara nove prostore i pruža različite mogućnosti za otkrivanje, manifestiranje i afirmiranje učenikovih dispozicija i talenata. Pritom je neophodan učitelj. Učitelj nastavu prilagođava potrebama svojih učenika i uvjetima u školi. Njegova svestranost i informiranost, inteligencija i kreativnost te kritičnost, pravednost i profesionalizam vode učenike prema kvaliteti i znanju potrebnom za život i djelovanje u XXI. stoljeću. U otvorenom konceptu nastave on postaje slobodan: slobodan u izboru aktivnosti i područja, nastavnog sadržaja...” (Vidulin – Orbanić, 2009:42).

Kada je u pitanju obrazovanje iz područja umjetnosti, ono se odvija kroz nastavu glazbene i likovne kulture. 2006. godine, uveden je novi program nastave u osnovnoj općeobrazovnoj školi u okviru projekta HNOS, a u nastavi je glazbe zamišljen na sljedeći način: “Taj novi, otvoreni program (model) glazbene nastave oslobođen je svih, godinama ponavljanih “ciljeva” i “zadataka”...kao cilj⁵ odredio jedinu stvar koja je tu logična, tj. da je cilj glazbene nastave u općeobrazovnoj školi uvođenje učenika u glazbenu kulturu, koja će se (uvođenje) dogoditi metodički dobro vođenim slušanjem i upoznavanjem glazbe” (Rojko, 2015:50, 51). Poznato nam je što djeca u sklopu predmeta likovna⁶ i glazbena⁷ kultura na nastavni najčešće rade: pjevaju pjesme, slušaju glazbu, slikaju različitim tehnikama, modeliraju i slično. U nastavnom planu i programu za osnovnu školu, u području likovna kultura, navedeno je kako se program likovne kulture u osnovnoj školi temelji na procesu istraživačkog učenja i stvaranja.

⁵ “Cilj nastave glazbe u općeobrazovnoj školi uvođenje je učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenog jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe” (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006:66).

⁶ “Nastavni predmet likovna kultura obuhvaća sljedeća područja: crtanje, slikanje, grafiku, modeliranje i građenje te dizajn, povezujući funkcionalno sadržaje svih navedenih područja “ (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006:51).

⁷ “Nastavu glazbene kulture prožimaju dva temeljna načela: jedno je *psihološko*, a drugo *kulturno – estetsko*. Psihološko načelo uzima u obzir činjenicu da učenici u pravilu vole glazbu i da se njome žele i aktivno baviti (pjevati, svirati). Koliko je to moguće, toj želji učenika treba izlaziti ususret, jer njihova dob, za zatim i škola, nisu samo vrijeme i mjesto pripreme za život, nego su i život sam. S druge strane, kulturno – estetsko načelo polazi od toga da nastava glazbe mora učenika i pripremati za život, tj. osposobljavati ga da već za vrijeme, ali i nakon škole, bude kompetentatn korisnik glazbene kulture” (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006:66).

“Struktura programa uvažava i prati razvojne faze učenikova likovnog izražavanja i stvaranja, a od učitelja zahtjeva kreativan i fleksibilan pristup, temeljen na poznavanju problematike kao i likovnog i psihofizičkog razvitka djece. Obilježja dječjeg izraza u dobi od 1. Do 4. razreda su spontanost, ekspresija, skladnost, ritmičnost, te spajanje realnog i fantastičnog. Ciljevi nastave likovne kulture obuhvaćaju brojne elemente, od poticanja psihomotoričnoga razvitka, preko mašte, intelektualnoga razvitka do estetike osjetljivosti i emocija. Likovnom izobrazbom učenici stječu trajna i uporabljiva znanja i vještine u svrhu likovnog izražavanja, odnosno vizualne komunikacije” (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 51).

Paralelno redovnoj nastavi općeobrazovne škole, pojedina se djeca opredjeljuju za izvannastavne i izvanškolske aktivnosti kojima se bave u svoje slobodno vrijeme⁸, a neke od njih su nam od posebnog interesa: zbor, orkestar, “likovnjaci”, različite plesne skupine, balet i glazbena škola koja uključuje glazbeno teorijske predmete. Radočaj – Jerković u svome radu „Školski pjevački zbor – retrospektiva i budućnost“ navodi kako iznannastavne aktivnosti imaju važnu ulogu u kurikulumu suvremene škole, a kao onu centralnu ističe zbor. „Izvannastavne glazbene aktivnosti važna su sastavnica kurikuluma suvremene škole. Osobito važnu ulogu imaju u stvaranju pozitivnog ozračja u školi, kao i stvaranju pozitivnih preduvjeta za uspješno otvaranje školskih sadržaja prema široj javnosti. Školski pjevački zbor, tradicionalno gledano, predstavlja centralnu izvannastavnu glazbenu aktivnost u hrvatskim školama“ (Radočaj – Jerković, 2015:1). U izvannastavnim se aktivnostima stječu specifična znanja i vještine što se često nastavlja razvijati daljnim i dodatnim obrazovanjem.

Predmetnu nastavu, za razliku od razredne, vodi stručnjak za pojedini nastavni predmet, a ona se također odvija po nastavnom planu i programu propisanom za određeni predmet. Nastava glazbene i likovne umjetnosti nastavlja se i u srednjoj školi. Kako su u pitanju najčešće gimnazije, znatni broj učenika završetkom osnovnoškolskog obrazovanja završava i svoje umjetničko obrazovanje. Po završetku osnovnoškolskog obrazovanja, učenici se opredjeljuju za željeno područje koje ih vodi do budućega zanimanja, pa tako neki od njih biraju srednje glazbene škole (teorijski, pjevački ili instrumentalni smjer), zatim škole likovnih umjetnosti,

⁸ "Slobodno vrijeme je prostor i mogućnost interakcije u procesima individualizacije, socijalizacije i inkulturacije, dakle prostor samoaktualizacije i ostvarenja osobnosti." (Previšić V., 2000.)

škole primijenjenih umjetnosti i dizajna itd. Učenje u tom smislu obuhvaća stjecanje vještina, znanja, prikupljanje informacija isključivo iz područja umjetnosti. Upravo su ti učenici oni koji najčešće svoje strukovno umjetničko obrazovanje nastavljaju i na akademskoj razini.

Nastava glazbene i likovne umjetnosti odvija se prema nacionalnom okvirnom kurikulumu. “Nakon HNOS-a dogodio se NOK – nacionalni okvirni kurikulum za koji se u uvodu kaže da je “temeljni dokument koji određuje sve bitne sastavnice odgojno – obrazovnoga sustava od predškolske razine pa do završetka srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja” (Rojko 2015:51).

U NOK-u su međuostalim, definirane temeljne odgojno – obrazovne vrijednosti, kao i ciljevi odgoja i obrazovanja, ali i načela i ciljevi odgojno – obrazovnih područja. Nacionalni okvirni kurikulum određuje sedam odgojno – obrazovnih područja, a jedno je od njih umjetničko. “Svrha je umjetničkoga područja osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim za učenje različitih umjetničkih sadržaja i razumijevanje sebe i svijeta pomoću umjetničkih ih djela i medija te za izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom. Umjetničko odgojno – obrazovno područje čine Vizualne umjetnosti i dizajn, Glazbena kultura i umjetnost, Filmska i medijska kultura i umjetnost, Dramska kultura i umjetnost te Umjetnost pokreta i plesa...Umjetničko odgojno – obrazovno područje podijeljeno je u šest polja. Pet polja odnose se na zasebne vrste umjetničkoga izraza i učeničkoga stvaralaštva, dok je prvo polje sjedinjujuće i odnosi se na zajedničke, sukladne i nadopunjujuće odgojno – obrazovne djelatnosti u poljima obuhvaćenima ovim odgojno – obrazovnim područjem. Sukladno općim postignućima navedenima u prvom polju te općim ciljevima odgojno – obrazovnog područja učenička se postignuća u svim drugim poljima dalje razrađuju prema posebnostima umjetničkoga izraza na koji se odnose” (Nacionalni okvirni kurikulum, 2010:208-209).

Prema odgojno - obrazovnim ciljevima područja umjetnosti, učenici će razviti zanimanje, estetska iskustva i osjetljivost za kritičnost za svih šest, već spomenutih polja. Učenici će usvojiti temeljna znanja o kulturama, prirodnoj baštini i univerzalnim humanističkim vrijednostima. Upoznat će i vrjednovati umjetnička djela različitih stilskih razdoblja, steći osnove pismenosti u svim umjetničkim područjima, steći razumijevanje za stvaralački process i moći kritički

procijeniti vlastiti izraz i iskaze drugih. Učenici će razviti pozitivan stav i skrb za estetiku i kulturu te aktivno sudjelovati u kulturnom životu zajednice (Nacionalni okvirni kurikulum, 2010).

Budući da nastava glazbe pripada umjetničkom dijelu kurikuluma, kao što je slučaj i s nastavom likovne kulture, u ostatku ovoga rada detaljnije ćemo se osvrnuti na nastavu glazbe. Iako se naslov ovoga rada tiče nastavničkih zanimanja u umjetničkom području – što uključuje i nastavu iz područja likovne umjetnosti, orijentacija ovoga rada bit će nastava glazbe radi struke i osobnog afiniteta autora koji dolazi primarno iz glazbenoga područja, s pretpostavkom da se nešto od navedenoga može poistovjetiti i primjeniti u praksi nastave likovne kulture i umjetnosti.

Glazbena kultura i umjetnost, kao što je već i spomenuto gore u tekstu, potpuno je promijenila svoju koncepciju uvođenjem HNOS-a, 2006. godine. Na taj se način glazbena kultura i umjetnost odmaknula od zastarjelog, “svaštarskog” programa koji je dugo bio zastupljen na našim područjima, a uključivao je “od svega po malo”, odnosno model čija je poanta aktivno muziciranje, odnosno uvjerenje da učenici moraju sami (pro)izvoditi glazbu (Rojko, 2012).

U aktivnosti koje su bile uključene u model “od svega po malo” spadalo je pjevanje, sviranje, nešto glazbenog stvaralaštva i opismenjivanja, učenje glazbenih pojmova, slušanje glazbe. “Nije se polazilo od logike cilja, nego se polazilo od logike struke pa je glazbena nastava bila neka vrst neuspješne imitacije glazbene škole. Mnoštvo različitih glazbenih aktivnosti nužno je – uz postojeći broj sati – vodilo u neuspjeh (Rojko, 2012:127).

Autorice Svalina i Škojo navode kako je dosad u obrazovnoj politici prevladavao pristup usmjeren prvenstveno na stjecanje činjeničnih znanja, što je utjecalo i na područje glazbe gdje za to nije bilo potrebe. Takvim se pristupom inzistiralo na tomu da se o glazbi govori, umjesto da se njome bavi, što znači da to poručje i dalje ne poznajemo (Svalina, Škojo 2009:117).

Nastavni plan i program koji je 2006. godine stupio na snagu, donio je potpuno osvježenje i promjenu u području nastave glazbe⁹. Riječ je o otvorenom programu u kojemu nastavnici imaju slobodu u oblikovanju i izvođenju nastave, samo sa jednim zadanim i obaveznim područjem, a to

⁹ “Nastavu glazbene kulture prožimaju dva temeljna načela: psihološko, odnosno činjenica da učenici vole glazbu i žele se aktivno njome baviti i kulturno estetsko, u kojemu se ističe da nastava osposobljava učenika da bude kompetentan korisnik glazbene kulture” (Vidulin – Orbanić, 2009:48).

jest slušanje i upoznavanje glazbe. Nastava glazbe pojavom HNOS-a¹⁰ do danas pruža svakom nastavniku mogućnost izbora sadržaja, metoda, sredstava i oblika rada koji će primjenjivati s određenim razredom ili skupinom učenika. Takva je nastava za učenike istraživačka¹¹ i zanimljiva. “Iskustvena i istraživačka nastava postaje prioritet jer se znanje treba steći vlastitim misaonim naporima, a zadatak je škole i učitelja osigurati uvjete za takvo spoznavanje. Promiču se aktivne metode i strategije poučavanja usmjerene na učenika u vidu novog pristupa radu uz manje činjeničnog znanja. Učenicima se omogućuje aktivno i samostalno demonstriranje sadržaja, primjena stečenih znanja te razvijanje vlastitih dispozicija i sklonosti” (Vidulin - Orbanić, 2009:47).

U središtu pozornosti novog, otvorenog programa¹² je učenikova aktivnost, učenje glazbe na licu mjesta, a ne nastavni sadržaj. Uzmimo za primjer učenje glazbenih oblika u općeobrazovnoj školi. “Glazbeni oblici ne uče se zato da bi se znali glazbeni oblici, već zato da bi se lakše slušala glazba. Obrada oblika nužno je, stoga, povezana uz slušanje. Glazbene oblike ne valja verbalno tumačiti kao norme po kojima su, eto, skladana glazbena djela, nego ih treba izvoditi iz glazbe slušanjem” (Rojko, 2005:15).

Suvremena škola i nastava teže odgoju i obrazovanju učenika koji će biti aktivni i radoznali u nastavi, znatiželjni. Kroz nastavu se omogućava razvoj učeničkih sposobnosti, potiču se praktična iskustva i promiče svijest o važnosti cjeloživotnog učenja i obrazovanja. (Vidulin – Orbanić, 2009:43). Američki profesor Richard Leblanc u svom radu „Top ten requirements for good teaching“ navodi deset najbitnijih načela dobre, kvalitetne nastave. Kako je profesor Leblanc nagrađivan kao izvrstan profesor, u svom je radu opisao glavne karakteristike dobrog poučavanja, pristupa učenicima i kvalitetne nastave, a kao neke od njih ističemo:

— *Kvalitetna nastava je slušati, pitati, biti odgovaran i sjetiti se da je svaki učenik i svaki nastavni sat drugačiji.*

¹⁰ “U „hnosovskoj“ varijanti otvorenoga modela zadano je, dakle je obvezatno, samo područje slušanja i upoznavanja glazbe, a područja pjevanja, sviranja, glazbenoga opismenjivanja, glazbenoga stvaralaštva i, eventualno, još nekoga, prepuštena su na izbor nastavniku, koji ih može uvrstiti u program ili sasvim izostaviti” (Rojko,2012:45).

¹¹ “Škola treba prerasti iz škole učenja i knjige u školu interesa, promišljanja i istraživanja” (Vidulin – Orbanić prema Kiper i Mischke, 2009:43).

¹² Autor Rojko navodi ističe kako su novi programi konačno pružili priliku da se u školi stvarno dogodi glazba putem intenzivnog slušanja i upoznavanja, pjevanja i po mogućnosti, sviranja (Rojko 2005).

- *Kvalitetna nastava znači nemati uvijek fiksni plan ili strogo se nečega držati, već biti fleksibilan i imati samopouzdanja reagirati i prilagoditi se mjenjajućim prilikama.*
- *Kvalitetna nastava je puna humora, znači ne shvaćati samoga sebe previše ozbiljno.*
- *Kvalitetna nastava je o brizi, njegovanju i razvijanju umova i talenata.*
- *Kvalitetna nastava je poduprta snažnim i vizionarskim vodstvom.*
- *Kvalitetna nastava je vođenje brige o kolektivu, timskom radu i prepoznavanju svoga rada među kolegama.*
- *Na kraju krajeva, kvalitetna nastava znači zabavljati se. (Leblanc, 1998)*

Kako bi se u nastavni glazbe provodila kvalitetna nastava, novi se program nastave glazbene kulture i umjetnosti odmaknuo od preopširnosti sadržaja, suhoparne teorije i povijesnih činjenica. Sva saznanja koja učenici trebaju usvojiti steču se temeljem slušanja, koje za cilj ima upoznavanje i doživljaj glazbe kao umjetnosti. Slušanjem se razvija glazbeni ukus, a osnovni je metodički problem kako probuditi učenikovu pozornost da slušanje, a i općenito praćenje nastave glazbe bude aktivno (Rojko 2012). Nastavnik glazbene kulture i umjetnosti tu ima važan i odgovaran zadatak.

1.7. NASTAVNIK GLAZBE

Prema autoru Rojko, sistematizacijom nastavničkih profila u glazbenoj struci, može se reći da postoji jedanaest tipova nastavnika glazbe. To su:

1. “Jednopedmetni nastavnici glazbene kulture u osnovnoj školi i glazbene umjetnosti u gimnaziji,
2. Dvopedmetni nastavnici glazbene kulture u osnovnoj školi i glazbene umjetnosti u gimnaziji,
3. Crkveni glazbenici, nastavnici glazbene kulture u osnovnoj školi,
4. Jednopedmetni nastavnici povijesti glazbe u srednjim glazbenim školama i glazbene umjetnosti u gimnazijama, zapravo: jednopedmetni muzikolozi sa završenim psihološko – pedagoškim modulom,

5. Dvopredmetni nastavnici povijesti glazbe u srednjim glazbenim školama i glazbene umjetnosti u gimnazijama,
6. Nastavnici tzv. teorijskih glazbenih predmeta u glazbenim školama,
7. Diplomirani kompozitori i dirigenti sa završenim psihološko – pedagoškim modulom, kao nastavnici tzv. teorijskih glazbenih predmeta u glazbenim školama,
8. Nastavnici instrumenata/pjevanja u glazbenim školama, zapravo: instrumentalisti i pjevači sa završenim psihološko – pedagoškim modulom,
9. Nastavnici razredne nastave u osnovnoj školi,
10. Sveučilišni nastavnici na studijima glazbe (muzičkoj akademiji i umjetničkim akademijama),
11. Sveučilišni nastavnici na učiteljskim fakultetima”¹³ (Rojko, 2009:34).

Nastavnici pod brojevima od jedan do sedam imaju podjednako psihološko – pedagoško obrazovanje¹⁴ i oni se mogu označiti kao nastavnici tzv. teorijskih predmeta. Od navedenih prvih sedam profila, nastavnici pod brojem 1., dakle diplomanti jednopredmetne glazbene pedagogije su glazbenopedagoški “najjači” (Rojko, 2009).

Prof. Rojko smatra kako kod nastavnika pod brojem 8., dakle nastavnika instrumenta/pjevanja postoji nešto sporno u obrazovanju. Naime, obrazovanje tih nastavnika po pitanju metodike nastave instrumenta i pjevanja, a u odnosu na broj objavljenih radova, ukazuje na slabo razvijenu metodiku u području tih glazbenih disciplina (osim metodike klavira) (Rojko, 2009).

Nastavnici glazbe pod brojem 9. su učitelji razredne nastave koji nisu stručnjaci u području glazbe, pa ih se tako smatra “najslabijom karikom” cijelog glazbenopedagoškog lanca. Prof. Rojko ističe kako sami nastavnici glazbe na nastavničkim fakultetima nisu tome krivi, već skućeni nastavni plan i priroda predmeta (Rojko, 2009).

¹³ Prof. Rojko se u daljnjem obrazloženju nije dotaknuo tipova nastavnika glazbe pod točama 10. i 11.

¹⁴ Psihološko – pedagoško obrazovanje za nastavnike pod brojevima od jedan do sedam uključuje sljedeće predmete: “psihologiju odgoja i obrazovanja, didaktiku, osnove glazbene pedagogije, glazbenu pedagogiju (obavezna za br. 1 i 3, za ostale izborna), metodiku nastave teorijsko – glazbenih predmeta, pedagošku praksu (sadržajno donekne različitu za svaki profil), glazbenu psihologiju (obavezna za br. 1, za ostale izborna)” (Rojko, 2009:35)

Iako u ovome potpoglavlju stoji “nastavnik glazbe”, puno se toga u nastavku teksta odnosi i na nastavnike likovne kulture i umjetnosti, ali i učitelje i nastavnike općenito.

Ukoliko nisu motivirani intrinzičnom, odnosno unutarnjom motivacijom, učenici će teško sami pronaći motivaciju za praćenje nastave i aktivni rad. Kako bi im u tome pomogli i usmjerili ih, nastavnici moraju pronaći odgovarajuće metode i postupke kako bi sadržaje učenicima približili i prezentirali na što zanimljiviji, a opet edukativni način. Vratimo li se na gore spomenuto “slušanje glazbe” koje zauzima centralnu poziciju u otvorenom modelu nastave, glavni je metodički problem kako probuditi učenikovu pozornost za slušanje i aktivno praćenje glazbe. Rješenje može ponuditi jedino nastavnik postavljanjem jasnih zadataka prije slušanja. Zadaci s glazbenim elementima koji uključuju praćenje melodije (tema i njezine pretvorbe), ritam, tempo, dinamika, izvođački sastav, glazbeni oblik i dijelovi učenike će potaknuti da aktivno prate svaku skladbu s kojom se susretnu tijekom nastave glazbe. Kako bi učenici bili motivirani za rad, nastavnik također mora biti motiviran i onaj koji nadahnjuje i inspirira, koji je optimističan i otvoren, kreativan¹⁵, u toku s vremenom. Pri ocjenjivanju i prosuđivanju pošten i realan, ne uspoređuje s drugima i misli na svakoga pojedinca. Nastavnik obrazuje i odgaja, stoga je bitno da pomaže učenicima u izgradnji vlastitoga stava, potiče samopouzdanje, pomaže, uvijek ima rješenje za svaki problem i ne dovodi u neugodan položaj. Učenici žele nastavika koji zna prenijeti znanje, koji je sigurnoga stava i u stanju je kontrolirati situaciju u razredu u svakom trenutku odvijanja nastavno – obrazovnog procesa. “Napomenimo i to da učitelj ima slobodu utjecati na nastavni program, služiti se metodama koje su po njemu najdjelotvornije, izvorima poučavanja koje smatra korisnim i suvremenim te individualnim, skupnim i suradničkim radom postići cilj kojega je zamislio, a koji je u skladu s osnovnim pedagoškim načelima i standardima struke” (Vidulin – Orbanić, 2009:46).

“Cjelokupni rad učitelja temelji se na umijećima djelotvorne organizacije i ustroja nastavnog sata te na kvalitetnom odnosu s učenicima, ispunjenom uzajamnim poštovanjem i razumijevanjem (Murphy i Alexander, 2002.). Logična organizacija nastave, jasan tijekom

¹⁵ “Preduvjet kreativnog i inovativnog rada učitelja je njegovo znanje, kvalitetna prethodna pedagoško – psihološka izobrazba, iskustvo i sloboda da inovira nastavu. Mnogo toga ovisi i o njegovoj motivaciji, predanosti i volji da nastavu učini zanimljivijom i kvalitetnom. Uvođenje HNOS-a takvom učitelju nije mnogo pridonio – radi kvalitetno kao i prije, ali mu je omogućio da bude prepoznat u svojoj školi i okolini, da predstavi svoj rad radionicama i predavanjima, da još slobodnije i fleksibilnije kreira nastavni proces. Naravno, uvijek s jasnim ciljem” (Vidulin – Orbanić, 2009:47).

nastavnog sata, vještina vođenja učenika, ali i odlična stručna, pedagoška, psihološka naobrazba te vješta organizacijsko-tehnička priprema čine ga uspješnim poučavateljem. U nastavi dolaze do izražaja njegova stručnost, pedagoška, didaktička i metodička osposobljenost te organizacijske osobine, a empatična komunikacija i interakcija s učenicima vrline su koje ga čine bliskim učenicima. Učitelj, osim stručnog i pedagoškog obrazovanja treba pokazati i:

- odgovornost u pogledu društvenih i kulturnih potraživanja;
- empatiju prema školskim sudionicima i situacijama;
- razumijevanje i toleranciju;
- razvijene vještine komuniciranja i socijalne integracije;
- jasan cilj svakog odgojnog i obrazovnog koraka.” (Vidulin – Orbanić, 2009:45)

Nasuprot svemu navedenom, stoji negativan i loše raspoložen nastavnik koji nije motiviran za rad, nesiguran je u sebe i svoje znanje, nepristupačan, pesimističan, nepošten i nepravedan u ocjenjivanju, neodgovoran, kasni i ne izvršava svoje obaveze, pasivan.

Ukoliko učenika pitamo što smatra važnom karakteristikom dobrog nastavnika, sigurno će, međuostalim istaknuti, kako je to onaj učitelj koji drži disciplinu u razredu. Prvi kontakt učenika i nastavnika od izrazite je važnosti za održavanje discipline razredu tijekom čitave školske godine. Vrlo je bitno odrediti razredna pravila s kojima učenici trebaju biti dobro upoznati. Neka od provedenih istraživanja¹⁶, pokazala su da uspješni učitelji već prvoga dana školske godine u većoj mjeri provedu određene aktivnosti koje se tiču razrednih pravila i postupaka.

- “U početku rade s razredom kao grupom iako kasnije planiraju raditi u manjim grupama ili individualno. Rijetko su angažirani oko jednog učenika a da ostali ne rade ništa. Stalno su u razredu i ne dopuštaju da ih ometaju roditelji ili pojedinačni učenici.
- Prve aktivnosti s učenicima obično su vrlo jednostavne i zabavne. Materijali za prvu lekciju su dobro pripremljeni, jasno prezentirani i različiti. Od učenika se očekuje da odmah počnu raditi, ali im se informacije daju postupno. Pauze između pojedinih aktivnosti su vrlo kratke.

¹⁶ Istraživanja su proveli Emmer i sur.1980., Evertson i Emmer, 1982. U njima su uspoređivali učitelje koji dobro upravljaju svojim razredom s onima koji su u tome nešto manje vješti. (Prema Vizek Vidović i sur., 2003.)

- Veliki dio prvog dana posvede razrednim pravilima i raspravi o njima. Obično potiču učenike da i sami predlože pravila. Na razjašnjenje tih pravila i postupaka potroše onoliko vremena koliko je potrebno da ih shvate svi učenici. Tijekom prvog tjedna nastave svakodnevno podsjećaju učenike na pravila.
- Poučavaju učenike specifičnim postupcima koji pridonose disciplini (primjerice, kako da postupe ako žele otići na WC, kako izlaze iz razreda na kraju sata i slično).
- Kada jednom postave pravila stalno nadgledaju njihovo provođenje. Na ponašanje učenika koji remete pravila reagiraju odmah i svaki put” (Vizek Vidović i sur., 2003:283)..

Iz svega navedenog, lako je zaključiti – nastavnik je jedan od najvažnijih čimbenika dobre i kvalitetne nastave. On je taj koji vodi nastavni proces, usmjerava i potiče. Osnova uspješne nastave je temeljito isplaniran i pripremljen svaki nastavni sat. Svojom će kreativnošću¹⁷ nastavnik svaku nastavnu jedinicu činiti drugačijom i zanimljivijom. „Svaka bi suvremena nastava trebala biti usmjerena na učenike. U njoj je promijenjena uloga nastavnika iz predavača (kojega je zagovarala tradicionalna nastava) u organizatora, menadžera, mentora, instruktora i suradnika. Planiranje i programiranje odgoja i obrazovanja u školi stavlja se u kontekst kurikuluma uvažavajući sve njegove posebnosti. Važna je uporaba suvremenih medija koji su uključeni u nastavu. Promijenjena uloga učenika iz pasivnog slušatelja i gledatelja u aktivnoga sudionika odgojno-obrazovnog procesa omogućuje učenicima da budu organizatori i realizatori takve nastave. Ciljevi su iskazani iz perspektive učenika pa je jasno vidljivo što će učenici raditi i koje će kompetencije stjecati tijekom pojedinih aktivnosti“ (Marina Mirković, 2012).

U kontekstu dobrog nastavnika i kvalitetne i suvremene nastave umjetnosti, svakako treba spomenuti, u posljednje vrijeme, sve prisutniji program cjeloživotnog obrazovanja. Kako bi sadašnji studenti, a budući nastavnici bili u toku s vremenom, kako bi njihove kompetencije rasle, vještine se razvijale te kako bi pratili promjene i novine koje su vezane uz odabranu profesiju, pohađanje programa cjeloživotnog učenja smatra se neizostavnim dijelom života

¹⁷ “Gallagher je 1986. Definirao kreativnost kao mentalni proces kojim osoba stvara nove ideje ili produkte, ili kombinira postojeće ideje i produkte na način koji je za nju nov.” (Vizek Vidović i sur., 2003:80)

svakog nastavnika umjetničkog područja. Prvenstveno valja staviti naglasak na nastavnike iz područja likovne umjetnosti, jer je ona za razliku od glazbene, podložnija promjenama, trendovima i tehnologiji koja iz dana u dan sve više napreduje. Rojko ističe: “Potreba za cjeloživotnim učenjem i obrazovanjem argumentira se – kao što je poznato – brzim napredovanjem znanosti i jednako tako brzim promjenama u životu suvremena čovjeka. Što se glazbene pedagogije tiče, tu su stvari donekle specifične jer se u glazbi gotovo ništa ne mijenja, tj. ne mijenja se ono što je glazbenopedagoški zanimljivo, pogotovo se ne mijenja brzo. Navodno brzi „tempo života“ također nije u takvoj vezi s glazbom da bi to zahtijevalo neku posebnu glazbenopedagošku akciju ili pak posebno opravdavalo potrebu za cjeloživotnim učenjem. Potreba za cjeloživotnim učenjem u glazbenoj je pedagogiji naprosto oduvijek postojala: sadašnji trenutak nije u tome nikakva iznimka. Svaki glazbeni pedagog koji drži do sebe i svoga dostojanstva učiti će i usavršavati se cijeloga života, ne zato što su se u tijeku njegova „brzog života“ dogodile neke velike promjene u struci, nego zato što ništa nije tako dobro da ne bi moglo biti i bolje (kako kaže jedna, mislim, irska poslovice) i zato što je učenje imanentno čovjeku, jer *onaj tko prestane učiti zapravo je mrtav čovjek* (opet neka izreka, ne znam čija) i jer je *cilj života samorazvoj*, kao što kaže O. Wilde (the aim of life is selfdevelopment)” (Rojko, 2009:33-34).

Kao budući nastavnici i pedagozi, ne smijemo nikada zaboraviti kako s učenicima tijekom njihova školovanja provedemo jako puno vremena i kako smo bitna komponenta u njihovu životu. Gledajući jedan učenikov dan, učenici u tome vremenu gotovo pola radnoga dana provedu uz svoje učitelje/nastavnike, ponekad možda i više vremena nego što ga u ostatku dana provedu sa svojim roditeljima i obitelji. Svaki nastavnik treba biti uzor i autoritet koji će trajno utjecati na život svakoga pojedinca. Na kraju krajeva, svi se još uvijek rado ili ne tako rado sjećamo svoje prve učiteljice, najdražeg, najstrožeg ili najomraženijeg profesora, stoga trebamo svakodnevno preispitivati svoje ponašanje tijekom nastave i težiti da ono bude u korist učenika, jer su oni i njihovo obrazovanje ipak glavni i osnovni cilj našega rada.

1.7.1. Nastavnik kao važan čimbenik ozračja u nastavi

Razredna klima je važan čimbenik i utjecatelj na dobru nastavu, kvalitetan, zanimljiv i opušten odgojno – obrazovni proces. Pozitivno razredno ozračje zauzima posebno mjesto tijekom poučavanja. Govorimo li o nastavi umjetnosti s naglaskom na nastavu glazbe, poznajući njezine utjecaje na slušatelja među kojima se navode i brojni terapijski, pozitivno razredno ozračje glazba gotovo može “stvoriti” i sama po sebi.

Odgojno – obrazovnu klimu može se podijeliti na: socijalnu i emocionalnu klimu. Socijalnom se klimom smatra kvaliteta odnosa između svih sudionika odgojno – obrazovnog procesa što uključuje: nastavnike, učenike i roditelje. Emocionalna klima se odnosi na ozračje u kojemu se izvodi nastava, odnosno na ono kako se učenici osjećaju tijekom odgojno – obrazovnog procesa. Bognar ističe kako odgoj prvenstveno i jest emocionalni proces, stoga emocije u odgoju imaju posebno značenje. „Emocionalna klima je ozračje koje se javlja u odgojno obrazovnom procesu u kojem se sudionici osjećaju više ili manje ugodno odnosno više ili manje neugodno. Shodno tome možemo reći da emocionalna klima može biti ugodna ili neugodna.” (Bognar, 2012:4). “Neugodna emocionalna klima može biti pokazatelj da nastava nije u skladu s interesima i potrebama učenika pa bi trebalo u etapi dogovora uvijek porazgovarati i o tome. Postoji niz postupaka kojima možemo ispitati dječje interese i potrebe. U etapi realizacije važno je da bude zastupljena aktivnost učenika i da to budu prvenstveno produktivne i kreativne aktivnosti. Veliko značenje ima i stvaranje demokratske klime u učionici. Ona se može jednostavno ispitati tako da učiteljica/učitelj nakratko izađe iz učionice u vrijeme samostalnih aktivnosti učenika. Ukoliko je demokratska klima učenici će nastaviti samostalno obavljati započete aktivnosti. Ako pak izlaskom učiteljice/učitelja aktivnosti prestaju to je znak da još treba raditi na razvoju demokratske klime koja razvija i povoljnu emocionalnu klimu.” (Bognar, 2012:6).

Nastavnik uvelike utječe na ozračje u razredu, ali i međusobne odnose učenika. “U nastavi posebno je važno da učiteljica/učitelj voli svoje učenike. Takvi učitelji uvijek nalaze nešto pozitivno kod svakog djeteta. Nasuprot tome učitelji koji ne vole djecu stalno im traže mane. Posebno je opasno ako učiteljica/učitelj ne voli neko dijete jer onda to dijete ni sva ostala

djeca ne vole. Zato je odgovornost učitelja u tom razdoblju posebno značajna.” (Bognar, 2012:7).

Ladislav Bognar u svome radu „Emocije u nastavi“ govori o uskoj povezanosti emocija i nastave umjetnosti. „Emocije pak imaju posebno značenje u umjetničkom obrazovanju. Umjetnost je način emocionalnog komuniciranja, ali i izražavanja vlastitih emocija. Umjetnost ima za cilj i razvoj senzibiliteta za pojedine grane umjetnosti, ali i emocionalno bogaćenje učenika kroz umjetničke aktivnosti. Iako su emocije povezane i s našom kognicijom i u susretu s umjetnošću uvijek imamo i misli i osjećaje, ipak je osjećaj ovdje dominantan jer je umjetnost okrenuta našoj afektivnoj prirodi. Različiti oblici umjetničkog izražavanja su najbolji načini izražavanja emocija. O našim emocionalnim doživljajima teško je racionalno raspravljati i najlakše ih je izraziti pokretom, glumom, mimikom, slikanjem, glazbom, pričom ili poezijom. Kad sam kao mladi učitelj (Bognar) nakon likovnih aktivnosti pitao nekog od učenika da odabere rad koji mu se sviđa, a zatim pitao –zašto. Dobivao sam odgovore kao –zato što ima sunce, ili –zato što se djeca igraju. Kasnije sam shvatio da je moje pitanje besmisleno jer se doživljaj ne može racionalno izraziti.” (Bognar, 2012:11)

Škola za učenika treba biti lijepo mjesto gdje će se osjećati sigurno, gdje će učenici uz pomoć učitelja izraziti svoje stavove i poglede, gdje će se njihovo mišljenje uvažavati, gdje će rado i aktivno sudjelovati u nastavi. Škola treba biti prostor u kojemu se svi učenici osjećaju ugodno, dobro raspoloženo i nasmijano. Škola i nastava za učenike ne smiju biti teret, dosada i omraženo mjesto boravka gdje se osjećaju tužno, uplašeno i zabrinuto.

2. EMPIRIJSKI DIO

2.1. ODREĐENJE PROBLEMA ISTRAŽIVANJA

2.1.1. Problem i cilj istraživanja

2.1.1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja je utvrditi koji su motivacijski čimbenici važni za izbor nastavničkog zanimanja u umjetničkom području. Problem je relevantan jer je nedovoljno istražen na razini akademskih ustanova u Hrvatskoj, a i razini Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku čija je Umjetnička akademija u Osijeku jedina umjetničko – nastavna sastavnica. Problem je istraživački jer se očekuju pouzdani odgovori o motivaciji studenata, budućih nastavnika, za odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području. Na izbor problema istraživanja utjecala je i struka, profesionalno opredjeljenje i osobni afiniteti istraživača.

2.1.1.2. Cilj istraživanja

Ovo je istraživanje za cilj imalo utvrditi zašto su sadašnji studenti nastavničkih smjerova Umjetničke akademije u Osijeku, odabrali studij koji pohađaju i koji su motivacijski čimbenici bili ključni za odabir toga zanimanja. Riječ je o primijenjenom empirijskom istraživanju pomoću kojega se željelo spoznati koji su faktori kod studenata imali najveći utjecaj prilikom odabira nastavničke profesije u umjetničkom području.

2.1.2. Hipoteze istraživanja

H1: Studenti kojima je nastavnička profesija u umjetničkom području prvi izbor, žele raditi s djecom i adolescentima, pridonositi njihovom uspjehu i razvitku te utjecati na njihovu budućnost.

H2: Studenti nastavničke profesije u umjetničkom području smatraju se kompetentnima za poučavanje, žele poučavati djecu i adolescente i prenositi na njih specifična znanja.

H3: Strukovna umjetnička izobrazba započeta u djetinjstvu, utjecala je na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području.

2.1.2.1. Osnovne varijable

Obzirom na postavljene hipoteze, identificirat ćemo varijable za svaku hipotezu posebno.

H1: Studenti kojima je nastavnička profesija u umjetničkom području prvi izbor, žele raditi s djecom i adolescentima, pridonositi njihovom uspjehu i razvitku te utjecati na njihovu budućnost.

- a) Zavisna varijabla: odabir nastavničke profesije (1. izbor)
- b) Nezavisne varijable: motivacija za rad s djecom, uspjeh djece

H2: Studenti nastavničke profesije u umjetničkom području smatraju se kompetentnima za poučavanje, žele poučavati djecu i adolescente i prenositi na njih specifična znanja.

- a) Zavisna varijabla: odabir nastavničke profesije
- b) Nezavisne varijable: vlastite kompetencije, motivacija za poučavanje

H3: Strukovna umjetnička izobrazba započeta u djetinjstvu, utjecala je na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području.

- a) Zavisna varijabla: umjetnička izobrazba u djetinjstvu
- b) Nezavisna varijabla: odabir nastavničkog zanimanja

2.2. PROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA

2.2.1. Način provođenja istraživanja

U istraživanju smo pokušali saznati uzročno-posljedičnu vezu koja je studente potaknula na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području. Istraživanje je primijenjeno

empirijsko, a provedeno je transversalno, tijekom redovne nastave.

2.2.2. Uzorak

Istraživanje je obuhvatilo studente preddiplomskih i diplomskih studija odsjeka za glazbenu i likovnu umjetnost, točnije studente smjera Glazbena pedagogija, Klavir, Pjevanje, te Likovna kultura.

Anketirano je 86 studenata, od čega je:

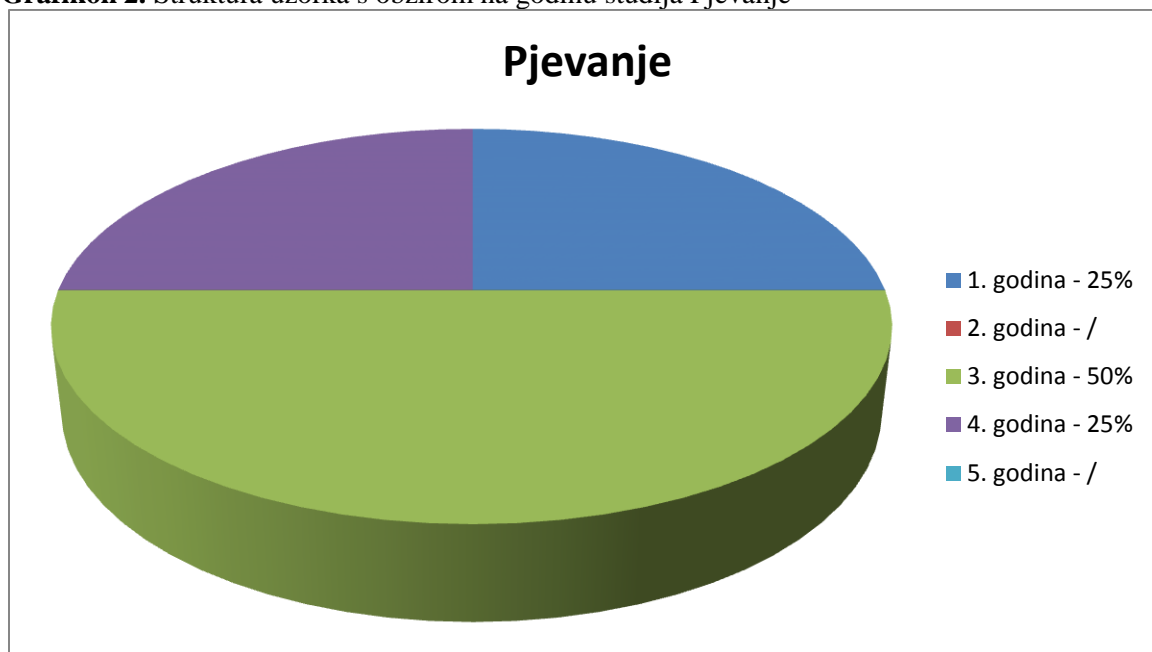
- a) 54 studenta s Odsjeka za glazbenu umjetnost:
 - 42 studenta Glazbene pedagogije,
 - 4 studenta studija Pjevanje,
 - 8 studenata studija Klavir,
- b) 32 studenata je s Odsjeka za likovnu umjetnost (studij Likovna kultura).

Na sljedećim se grafovima nalazi prikaz strukture uzorka s obzirom na studij i broj ispitanika s određene godine toga studija.

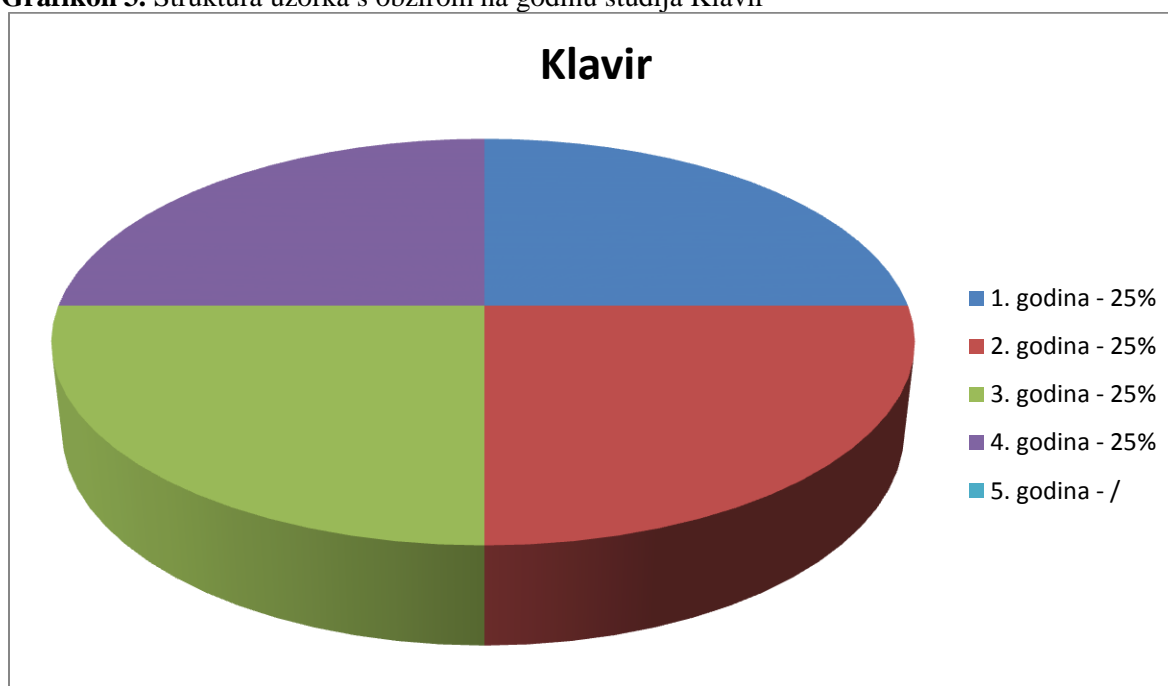
Grafikon 1. Struktura uzorka s obzirom na godinu studija Glazbena pedagogija

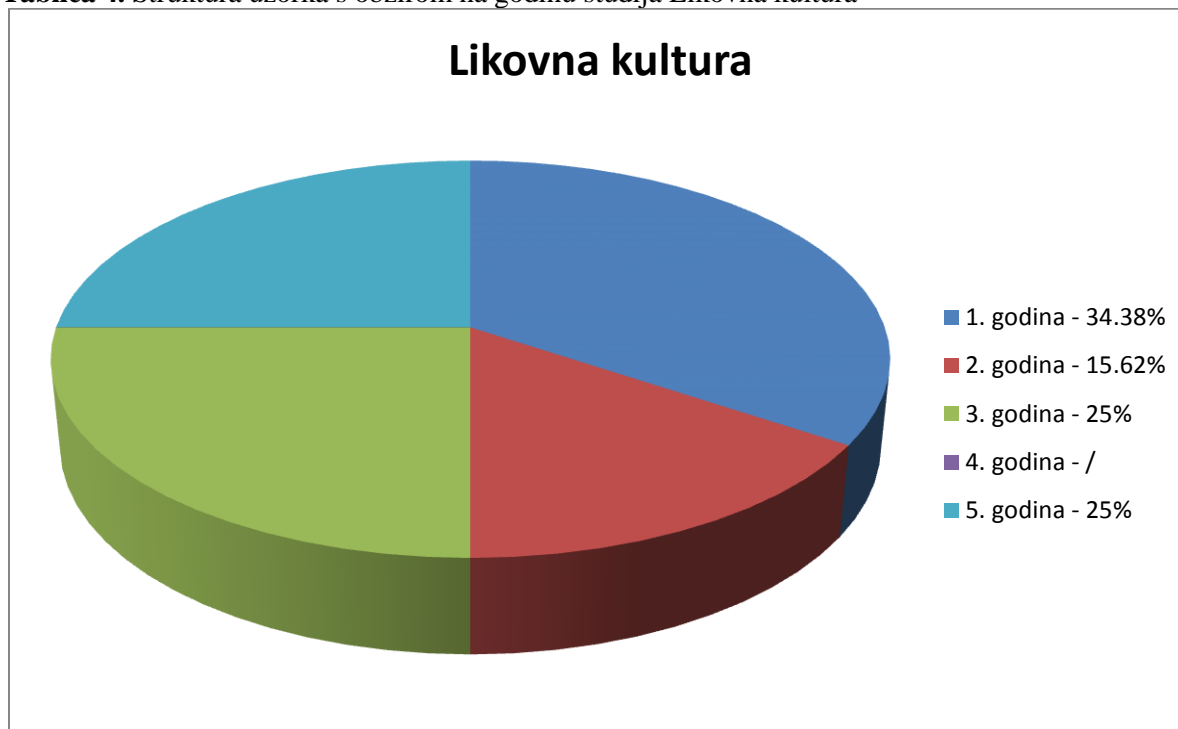
Grafikon 2. Struktura uzorka s obzirom na godinu studija Pjevanje

Grafikon 3. Struktura uzorka s obzirom na godinu studija Klavir

Tablica 4. Struktura uzorka s obzirom na godinu studija Likovna kultura

2.2.3. Postupci i instrumenti

U ovome smo istraživanju od ispitanika, pismenim putem dobili odgovore koji se odnose na činjenice i njihovo vlastito mišljenje vezano uz područje koje smo željeli ispitati. Instrument anketiranja je anonimni anketni upitnik (prilog 1) koji je sadržavao pitanja zatvorenog, otvorenog tipa i kombiniranog tipa, te subskale. Predviđeno vrijeme rješavanja upitnika je deset minuta.

2.3. OBRADA PODATAKA

Prvi je dio anketnog upitnika sadržavao pet pitanja (tvrdnji) zatvorenog tipa, s mogućnošću biranja jednog od dva ponuđena odgovora. Studenti su birali između opcija “DA i NE”. Dobiveni rezultati su izraženi u postocima za svaki studijski program posebno (tablica 5.), dok su u daljnim obrazloženjima i tumačenjima izračunate aritmetičke sredine svakog odsjeka posebno, a u konačnici i dobiveni rezultat obzirom na cijeli uzorak ispitanika (N=86).

Tablica 5. Analiza 1. skupine pitanja obzirom na studijski program

Studij	Glazbena pedagogija		Pjevanje		Klavir		Likovna kultura	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
1. Sa strukovnom sam umjetničkom izobrazbom započeo/la kao dijete u glazbenoj ili likovnoj umjetničkoj školi.	80,95	19,05	100	0	100	0	46,88	53,12
2. Višegodišnje bavljenje umjetnošću utjecalo je na moj odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području	88,1	11,9	100	0	100	0	96,88	3,12
3. Nastavničko zanimanje u umjetničkom području bilo je moj prvi izbor pri odabiru budućeg zanimanja	73,81	26,19	25	75	87,5	12,5	56,25	43,75
4. Nastavničko sam zanimanje odabrao/la jer volim umjetnost	88,1	11,9	50	50	100	0	93,7	6,25
5. Oduvijek sam želio/željela postati nastavnik/ica	40,48	59,52	0	100	37,5	62,5	75	25

1. Prvi dio istraživanja, odnosno prvo postavljeno pitanje, ukazuje da je 85,18% studenata glazbenog odsjeka svoju umjetničku izobrazbu započelo kao dijete u glazbenoj školi, što potvrđuje treću, u gornjem dijelu teksta navedenu hipotezu: H3: Strukovna umjetnička izobrazba započeta u djetinjstvu, utjecala je na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području. U slučaju studenata odsjeka za Likovnu umjetnost, studij Likovna kultura, njih je nešto manje od pola, točnije 46,88%, u djetinjstvu započelo strukovnu izobrazbu. Pretpostavljamo da je tomu razlog manja zastupljenost likovnih umjetničkih škola na našem području, dok je rano obrazovanje u glazbenim školama znatno prisutnije.

Ukupno je 70,93% studenata umjetničkih područja svoju strukovnu umjetničku izobrazbu započelo kao dijete.

2. 90,74% studenata odsjeka za glazbenu umjetnost smatra kako je višegodišnje bavljenje

umjetnošću utjecalo na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području. Studenti likovne kulture u 96,88% anketnih upitnika također su odgovorili potvrdno. Smatramo kako ovako velik postotak ne iznenađuje: razumijevanje umjetnosti i aktivno bavljenje njome dugogodišnji je proces koji se izgrađuje, nadopunjuje i uvijek donosi nešto novo. Umjetnošću se ne počinje baviti preko noći. Umjetnost kao profesija je rezultat višegodišnjeg proučavanja i učenja, shvaćanja, upoznavanja i ulaganja.

Ukupno 93,02% studenata se složilo sa navedenom tvrdnjom: “Višegodišnje bavljenje umjetnošću utjecalo je na moj odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području.”

3. Za 72,2% studenata studija Glazbena pedagogija, Pjevanje i Klavir nastavničko zanimanje u umjetničkom području bilo je prvi izbor pri odabiru zanimanja. 56,25% studija Likovna kultura nastavničko zanimanje u umjetničkom području navodi kao svoj prvi izbor.

Za 66,28% studenata, nastavničko zanimanje u umjetničkom području bilo je prvi izbor.

4. Nastavničko zanimanje iz područja umjetnosti 87,03% studenata glazbenog odsjeka odabralo je jer voli umjetnost, dok je na likovnom odsjeku taj postotak nešto veći - 93,75%.

Ukupno je 89,53% studenata svoju nastavničku profesiju iz područja umjetnosti odabralo iz ljubavi prema njoj.

Dobiveni rezultat potvrđuje našu pretpostavku i već spominjano u teorijskom dijelu rada: djeca vole pjevati, plesati i crtati što kod pojedinaca već u najranijoj dobi odredi daljnje školovanje i u konačnici, buduće zanimanje.

5. Posljednjim pitanjem 1. skupine utvrđeno je kako je 37,04% studenata glazbe oduvijek

htjelo postati nastavnik/ica, dok ih je na likovnom odsjeku nastavnik/ica htjelo postati njih gotovo duplo više – 75%.

Ukupno je 52,16% studenata glazbene i likovne umjetnosti oduvijek željelo postati nastavnik/ica.

Druga skupina pitanja uključivala je subskalu i motivacijske čimbenike čiju su važnost student procijenili stupnjevima. U tablicama su prikazani deskriptivni podatci o izraženosti pojedinih motivacijskih čimbenika koji su utjecali na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području. Važnost čimbenika iskazana je na skali od pet stupnjeva, pri čemu: (1 = to mi uopće nije bilo važno; 2 = uglavnom mi nije bilo važno; 3 = niti je bilo važno niti nevažno; 4 = prilično važno; 5 = izrazito važno). Tablice su podijeljene u četiri dijela, ovisno o studijskom programu (Tablica 6.a, 6.b, 6.c i 6.d), a konačni su rezultati izračunati određivanjem srednjih vrijednosti obzirom na cjelokupni uzorak.

Tablica 6.a: Prikaz analize 2. skupine pitanja, studij Glazbena pedagogija

Studij	Glazbena pedagogija (%)				
	1	2	3	4	5
Motivacijski čimbenik					
Vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje	-	-	14,29	35,71	50
Rad s djecom i adolescentima	-	2,38	23,81	33,33	40,48
Djelovanje na budućnost djece i adolescenata	2,38	2,38	21,43	45,24	28,57
Prenošenje specifičnih znanja na djecu i adolescente	-	2,38	14,29	30,95	52,38
Doprinos razvoju društva	4,76	2,38	9,52	40,48	42,86
Samodjelotvornost-težnja za postizanjem osobnog uspjeha	2,38	-	16,67	21,43	59,52
Dugi praznici	28,57	23,81	16,67	16,67	14,28
Društveni status profesije	14,29	16,67	30,95	23,81	14,28
Sigurnost zaposlenja	9,52	7,14	14,29	35,72	33,33

Plaća	14,29	7,14	33,33	35,72	9,52
Mobilnost zanimanja	4,76	9,52	14,29	42,86	28,57
Utjecaj učitelja/nastavnika/ profesora tijekom prijašnjeg obrazovanja	9,52	16,67	16,67	28,57	28,57
Prijašnje iskustvo s poučavanjem	7,14	9,52	28,57	35,72	19,05

Tablica 6.b: Prikaz analize 2. skupine pitanja, studij Pjevanje

Studij	Pjevanje (%)				
	1	2	3	4	5
Motivacijski čimbenik					
Vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje	-	-	25	-	75
Rad s djecom i adolescentima	50	-	25	-	25
Djelovanje na budućnost djece i adolescenata	50	-	-	25	25
Prenošenje specifičnih znanja na djecu i adolescente	-	25	25	25	25
Doprinos razvoju društva	-	25	-	-	75
Samodjelotvornost-težnja za postizanjem osobnog uspjeha	-	25	-	25	50
Dugi praznici	-	-	50	25	25
Društveni status profesije	-	25	75	-	-
Sigurnost zaposlenja	-	25	25	25	25
Plaća	-	-	50	25	25
Mobilnost zanimanja	-	-	-	50	50
Utjecaj učitelja/nastavnika/ profesora tijekom prijašnjeg obrazovanja	25	25	25	-	25
Prijašnje iskustvo s poučavanjem	50	25	-	-	25

Tablica 6.c: Prikaz analize 2. skupine pitanja, studij Klavir

Studij	Klavir (%)				
	1	2	3	4	5
Motivacijski čimbenik					
Vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje	-	-	-	12,5	87,5
Rad s djecom i adolescentima	-	-	-	50	50
Djelovanje na budućnost djece i adolescenata	-	-	-	50	50
Prenošenje specifičnih znanja na djecu i adolescente	-	-	-	12,5	87,5
Doprinos razvoju društva	-	-		50	50
Samodjelotvornost-težnja za postizanjem osobnog uspjeha	-	-	-	37,5	62,5
Dugi praznici	25	-	37,5	25	12,5
Društveni status profesije	-	12,5	25	37,5	25
Sigurnost zaposlenja	-	-	-	37,5	62,5
Plaća	-	12,5	25	37,5	25
Mobilnost zanimanja	-	-	25	25	50
Utjecaj učitelja/nastavnika/ profesora tijekom prijašnjeg obrazovanja	-	12,5	-	50	37,5
Prijašnje iskustvo s poučavanjem	-	-	37,5	12,5	50

Tablica 6.d: Prikaz analize 2. skupine pitanja, studij Likovna kultura

Studij	Likovna kultura (izraženo u postotcima %)				
	1	2	3	4	5
Motivacijski čimbenik					
Vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje	-	6,25	6,25	40,6	46,9
Rad s djecom i adolescentima	3,12	6,25	12,5	50	28,13
Djelovanje na budućnost djece i adolescenata	-	6,25	9,38	37,47	46,9
Prenošenje specifičnih znanja na djecu i	-	3,12	12,5	28,13	56,25

adolescente					
Doprinos razvoju društva	3,12	6,25	6,25	43,78	40,6
Samodjelotvornost-težnja za postizanjem osobnog uspjeha	-	3,12	-	25	71,88
Dugi praznici	12,5	21,88	34,37	18,75	12,5
Društveni status profesije	3,12	9,38	37,5	34,5	15,5
Sigurnost zaposlenja	3,12	9,38	25	50	12,5
Plaća	6,25	15,63	25	28,12	25
Mobilnost zanimanja	12,5	9,38	9,38	40,62	28,12
Utjecaj učitelja/nastavnika/ profesora tijekom prijašnjeg obrazovanja	6,25	6,25	31,25	37,5	18,75
Prijašnje iskustvo s poučavanjem	9,38	3,12	37,5	28,12	21,88

Glavni cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi koji su motivacijski čimbenici utjecali na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području. Iz Tablica 6.a, 6.b, 6.c i 6.d, gledajući ukupni uzorak studenata (N=86), najsnažnijim čimbenicima za odabir nastavničke profesije u umjetničkom području pokazali su se:

1. *samodjelotvornost - težnja za postizanjem osobnog uspjeha (88,37%),*
2. *vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje (87,21%),*
3. *doprinos razvoju društva (84,88%),*
4. *prenošenje specifičnih znanja na djecu i adolescente (79,07%),*
5. *djelovanje na budućnost djece i adolescenata (79,07%),*
6. *rad s djecom i adolescentima (75,58%),*
7. *mobilnost zanimanja (74,42%).*

Slabije izraženi čimbenici su:

1. *društveni status profesije (43,02%),*
2. *dugi praznici (32,56%).*

Na 58,14% studenata utjecaj pri odabiru nastavničkog zanimanja imali su

učitelji/nastavnici/profesori tijekom prijašnjeg obrazovanja, a njih je 52,32% kao bitan čimbenik istaknulo prijašnje iskustvo s poučavanjem. Plaća i sigurnost zaposlenja bitni su za otprilike pola ispitanika ukupnog uzorka. Ovim dijelom anketnog uputnika potvrđena je druga hipoteza: Studenti nastavničke profesije u umjetničkom području smatraju se kompetentnima za poučavanje, žele poučavati djecu i adolescente i prenositi na njih specifična znanja.

Studenti su u sljedećem pitanju slobodnog, otvorenog tipa imali mogućnost navesti tri motivacijska čimbenika koji su za njih bili ključni pri izboru budućeg, nastavničkog zanimanja. Najznačajnijima su se pokazali čimbenici koji su istaknuti i u već navedenim, gornjim tabličnim analizama, a to su:

1. *ljubav prema umjetnosti,*
2. *rad s djecom i prenošenje znanja,*
3. *doprinos razvoju društva,*
4. *dugogodišnje bavljenje umjetnošću,*
5. *vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje,*
6. *samodjelotvornost,*
7. *mobilitnost zanimanja,*
8. *sigurnost zaposlenja,*
9. *utjecaj profesora tijekom prijašnjeg obrazovanja.*

Studenti likovnog odsjeka su uz već navedene komponente kao motivacijski čimbenik naveli i upoznavanje i rad s novim tehnikama što je za njihovo područje rada i shvatljivo, jer se za razliku od glazbenog umjetničkog područja, područje likovne umjetnosti ipak više i znatnije razvija uvođenjem novih tehnika i napretkom tehnologije.

Na pitanje o zadovoljstvu izborom profesije i izborom studija student su odgovorili vrlo pozitivno. Subskala je sadržavala sljedeće ocjene: (1 – potpuno sam nezadovoljan/na; 2 – uglavnom sam nezadovoljan/na; 3 – niti sam zadovoljan/na niti nezadovoljan/na; 4 – prilično sam zadovoljan/na; 5 – izrazito sam zadovoljan/na). Ocijenivši vrlo visokim ocjenama obje navedene komponente, dolazimo do zaključka:

89,53% studenata sva četiri studijska programa je prilično/izrazito zadovoljno izborom profesije, dok je njih 82,56% prilično/izrazito zadovoljno i izborom studija.

Tablica 7. Prikaz zadovoljstva izborom profesije i zadovoljstva izborom studija

Studij	Zadovoljstvo izborom profesije (izraženo u postotcima %)					Zadovoljstvo izborom studija (izraženo u postotcima %)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Glazbena pedagogija	-	2,38	11,91	26,19	59,52	7,14	7,14	16,67	23,81	45,24
Pjevanje	-	-	-	-	100	-	-	-	-	100
Klavir	-	-	-	-	100	-	-	-	12,5	87,5
Likovna kultura	-	-	9,38	21,88	68,74	-	3,12	3,12	18,76	75

Izraženo zadovoljstvo izborom profesije i studija potvrđuje još jednu od postavljenih hipoteza: H1: Studenti kojima je nastavnička profesija u umjetničkom području prvi izbor, žele raditi s djecom i adolescentima, pridonositi njihovom uspjehu i razvitku te utjecati na njihovu budućnost. Studenti su odabrali profesiju koja ih zanima, koju vole i kojom se u budućnosti žele aktivno baviti. Upisani studij je mjesto gdje će stjecati dodatne vještine i znanja svoga budućega zanimanja.

U ovome smo istraživanju željeli saznati i je li zadovoljstvo izborom zanimanja tijekom studija raslo, opadalo ili ostalo isto. Promatra li se ukupni uzorak od 86 studenata, dolazimo do pouzdanih rezultata:

- a) za 63,95% studenata zanimanje je raslo,
- b) kod 9,3% studenata zadovoljstvo izborom zanimanja je opadalo,
- c) kod 26,74% studenata zadovoljstvo izborom zanimanja tijekom studija ostalo isto.

Na pitanje pokriva/ne pokriva li odabrani studijski program sve teme koje će studentima, budućim nastavnicima, koristiti u bavljenju nastavničkim zanimanjem, velik je broj studenata koji smatraju kako odabrani studij pokriva sve teme koje će im trebati za budući rad i pripremanje nastave. *83,72% studenata smatra studijski program pokriva sve teme*, što znači da ujedno i smatraju kako će tijekom studija razviti sve kompetencije kvalitetnog i dobrog

nastavnika, dok njih 16,28% smatra kako nisu pokrivena sve teme i da bi o nekim područjima trebali više učiti.

Tablica 9. Pokrivenost tema u studijskom programu

Studij	Pokriva (%)	Ne pokriva (%)
Glazbena pedagogija	71	29
Pjevanje	100	-
Klavir	87,5	12,5
Likovna kultura	96,88	3,12

Studenti koji smatraju kako studijski program koji su odabrali ne pokriva sve teme koje će im biti potrebne za buduće nastavničko zanimanje, kao teme o kojima bi htjeli naučiti više naveli su: motivacija učenika za aktivniji rad i praćenje nastave, psihologija djeteta, psihologija odgoja i obrazovanja. Studenti likovnog odsjeka naveli su kako bi rado u sklopu studija učili više o novim medijima, jer smatraju da je to budućnost likovne umjetnosti.

2.4. ZAKLJUČAK

Rezultati provedenog istraživanja su pokazali da su kod studenata glazbene i likovne umjetnosti Umjetničke akademije u Osijeku za izbor nastavničke profesije najbitniji altruistični i intrinzični motivi, odnosno rad s djecom i adolescentima, djelovanje na budućnost djece i adolescenata, doprinos razvoju društva, prenošenje specifičnih znanja na djecu i adolescente. Istaknutim čimbenicima su se pokazali i samodjelotvornost - težnja za postizanjem osobnog uspjeha te mobilnost zanimanja, dok su za studente prilikom odabira nastavničkog zanimanja u umjetničkom području slabije izraženi ekstrinzični motivi kao što su dugi praznici i društveni status profesije. Za polovicu ispitanika bitna je sigurnost zaposlenja u odabranoj struci, te utjecaj učitelja/nastavnika/profesora tijekom prijašnjeg obrazovanja. Istraživanjem je ispitano i zadovoljstvo studenata izborom profesije i studija, a utvrđeno je kako je većina ispitanika prilično/izrazito zadovoljna. Valja istaknuti kako je ukupno 89,53% studenata svoju nastavničku profesiju iz područja umjetnosti odabralo iz ljubavi prema njoj, a na 93,02% studenata je višegodišnje bavljenje umjetnošću utjecalo na odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području, što potvrđuje našu pretpostavku o specifičnosti nastavničkog poziva u tome području u odnosu na druge struke, jer su se nastavnici umjetničkih područja često sa svojom strukovnom umjetničkom izobrazbom započeli u vrijeme dok su bili djeca, u glazbenim ili likovnim umjetničkim školama.

Pred sadašnjim studentima nastavničkog zanimanja iz područja umjetnosti stoji odgovoran zadatak: kao budući nastavnici trebaju težiti suvremenoj, kvalitetnoj i uspješnoj nastavi, pozitivnoj razrednoj atmosferi, jer su upravo oni ti koji će svojim radom doprinositi razvoju društva, koji će svakom pojedincu pomagati u njegovu napretku i uvelike utjecati na život djece i adolescenata. U svome budućem radu, sadašnji studenti, a uskoro nastavnici, u centar svoga rada i nastavnog procesa trebaju staviti učenika, kojeg će svojim radom poticati na aktivnost, radoznalost i znatiželju. Taj će učenik sam dolaziti do spoznaja i zaključaka, a nastavnik će ga svojim uputama poticati i usmjeravati kako bi se njegove sposobnosti razvijale i rasle. Takvim će se predanim radom ispuniti sva načela kvalitetne i moderne nastave.

2.5. LITERATURA

- Marušić I., Jugović I., Pavin Ivanec T., (2011). Primjena teorije vrijednosti i očekivanja u odabiru učiteljske profesije. *Psihologijske teme*, 20(2), str. 299-318
- Marušić I., Jugović I., Pavin Ivanec T., (2010). Neki prediktori motivacije za učenje u budućih učitelja i učiteljica. *Psihologijske teme*, 19(1), 31-44
- Watt. H.M.G., Richardson, P.W. (2008b). Motivations, perceptions and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers. *Learning and Instruction*, 18, str. 408-428
- Vlasta Vizek Vidović, Majda Rijavec, Vesna Vlahović-Štetić, Dubravka Miljković, (2003.), *Psihologija obrazovanja*
- Reeve J. (2010.) *Razumijevanje motivacije i emocija*
- Marušić, M. (2014.), *Da li je intrinzična motivacija profesionalnog izbora značajna za kasniji profesionalni razvoj nastavnika?*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, Srbija
- *Teaching and the Role of Motivation* (preuzeto s: http://www.pearsonhighered.com/assets/hip/us/hip_us_pearsonhighered/samplechapter/0205660177.pdf)
- <http://biz.colostate.edu/mti/tips/pages/GoodTeaching.aspx> (preuzeto 23.6.2015.)
- Bognar L., *Hrvatski časopis odgoja i obrazovanja: Emocije u nastavi*, 2012.
- *Zakon o umjetničkom obrazovanju u Republici Hrvatskoj*, 2011.
- *Zakon o visokom obrazovanju Republike Hrvatske*
- Mirković M., *Digitalni pogled kroz prozor: Nastava usmjerena na učenika*, 2012. (preuzeto s: <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/04/29/nastava-usmjerena-na-ucenika/>), 20.6.2015.
- Grgin T., *Edukacijska psihologija*, Naklada slap, Jastrebarsko, 2004.
- Smojver B., Ništ M., *Motivacija u nastavnom procesu* (Agencija za odgoj i obrazovanje)
- http://www.uaos.unios.hr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=135&Itemid=844&lang=hr (30.6.2015.)
- Rojko P., *Nacionalni okvirni kurikulum (NOK) i glazbena nastava*, *Tonovi* br. 65, 2015.,

str. 49-76

- Radočaj – Jerković A., Identifikacija i sistematizacija razvojnih elemenata dječjeg pjevačkog glasa, Tonovi br. 65, 2015., str. 77-85
- Rojko P., Obrazovanje učitelja glazbe u svjetlu današnjih i budućih promjena u glazbenom obrazovanju, uvodni referat međunarodnog simpozija “Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena”, str. 28-40
- Vidulin – Orbanić S., Učitelj glazbe u suvremenoj školi: nositelj promjena i slobode poučavanja, Zbornik radova međunarodnog simpozija “Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena”, 2009., str. 42-57
- Radočaj - Jerković, A. Školski pjevački zbor - retrospektiva i budućnost. Zbornik radova 4. međunarodnog simpozija "Sinteza tradicionalnog i suvremenog u glazbenom odgoju i obrazovanju u 21. stoljeću”, Umjetnička akademija u Splitu. 2015.
- NOK – Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2010.
- Rojko P., Metodika nastave glazbe – teorijsko tematski aspekti; preuzeto s https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe._Teorijsko_tematski_aspekti.pdf (15.6.2015.)
- Svalina V., Škojo T., Nacionalni kurikulum i glazbeno obrazovanje budućih učitelja, Zbornik radova međunarodnog simpozija “Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena”, 2009., str. 117-136
- Rojko P., Glazbenopedagoške teme, Zagreb, 2012.

2.6. SAŽETAK

Nastavnik je najvažniji čimbenik kvalitete svake nastave, pa tako i nastave glazbe. Od vremena Komenskog nastavničkom zvanju pripisuju se brojni pozitivni, altruistički motivacijski faktori. Slovenski pjesnik Davorin Trstenjak ističe kako bez ljubavi nitko ne ulazi u Hram prosvjete, jer će biti nesretan, što govori u prilog tezi da su za odabir nastavničkog poziva osim neupitne stručnosti potrebne i filantropske težnje i motivi.

Za potrebe rada provedeno je istraživanje kojim se želi identificirati motivacijske čimbenike koji se javljaju kod studenata umjetničkih područja i koji su utjecali na odabir njihova budućeg, nastavničkog zanimanja. Riječ je o primijenjenom istraživanju koje za cilj ima spoznati koji su čimbenici motivirali studente za odabir nastavničkog zanimanja iz područja umjetnosti. Provedeno je na uzorku studenata preddiplomskih i diplomskih studija odsjeka za glazbenu i likovnu umjetnost, točnije studenata Glazbene pedagogije, Klavira, Pjevanja, te Likovne kulture Umjetničke akademije u Osijeku (N=86).

Rezultati su pokazali da su najvažniji čimbenici za izbor nastavničkog zanimanja u umjetničkom području vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje, rad s djecom i adolescentima, djelovanje na budućnost djece i adolescenata, prenošenje specifičnih znanja na djecu i adolescente, doprinos razvoju društva, samodjelotvornost - težnja za postizanjem osobnog uspjeha, te mobilnost zanimanja. Istraživanjem je utvrđeno i kako je većina ispitanika prilično/izrazito zadovoljna izborom profesije i studija.

Ključne riječi: motivacija, motivacijski čimbenici, umjetničko područje, nastavnička profesija, zadovoljstvo studijem, zadovoljstvo izborom nastavničke profesije

Motivation for the teaching profession in the artistic domain

ABSTRACT

A teacher is the most important quality factor of every teaching, including teaching music. From the time of Komenski many positive, altruistic motivational factors have been attributed to teaching profession. Slovenian poet Davorin Trstenjak points out that without love nobody should enter into the temple of education because they will be unhappy, which speaks volumes for the thesis that choosing a life of an educator, with its corresponding professionalism, requires also philanthropic aspirations and motives.

For the purpose of this thesis, a study was carried out with the goal to identify motivational factors that occur in students of artistic studies and that have influenced the choice of their future, the teaching profession. It is an applied research study that aims to find out which factors have motivated students to choose the teaching profession in arts. The research was conducted among a sample of undergraduate and graduate students of the Department of Music and Fine Arts, specifically students of Musical Pedagogy, Piano, Singing and Fine Arts Academy in Osijek (N=86). The results showed that the most important factors for the selection of the teaching profession in the artistic area are their own competence and ability to teach, work with children and adolescents, effects on the future of children and adolescents, the transfer of specific knowledge on children and adolescents, contributing to the development of society, self-efficacy-the pursuit of achieving personal success and mobility occupations.

Key words: motivation, motivational factors, artistic domain, teaching profession, satisfaction with the study, satisfaction with the choice of the teaching profession

ANKETNI UPITNIK

za studente odsjeka za glazbenu i likovnu umjetnost

Umjetničke akademije u Osijeku

Studijski program: _____

Godina studija: _____

1. Na sljedeće tvrdnje odgovorite zaokruživanjem jednog od dva ponuđena odgovora:

Red. br.	Tvrdnja	Odgovor	
1.	Sa strukovnom sam umjetničkom izobrazbom započeo/la kao dijete u glazbenoj ili likovnoj umjetničkoj školi.	DA	NE
2.	Višegodišnje bavljenje umjetnošću utjecalo je na moj odabir nastavničkog zanimanja u umjetničkom području.	DA	NE
3.	Nastavničko zanimanje u umjetničkom području bilo je moj prvi izbor pri odabiru budućeg zanimanja.	DA	NE
4.	Nastavničko sam zanimanje odabrao/la jer volim umjetnost.	DA	NE
5.	Oduvijek sam želio/željela postati nastavnik/ica.	DA	NE

2. Izrazite važnost sljedećih tvrdnji pri čemu:

(1 = to mi uopće nije bilo važno; 2 = uglavnom mi nije bilo važno; 3 = niti je bilo važno niti nevažno; 4 = prilično važno; 5 = izrazito važno)

Motivacijski čimbenici koji su utjecali na moj izbor nastavničkog zanimanja u umjetničkom području su:

Vlastite kompetencije i sposobnosti za poučavanje	1	2	3	4	5
Rad s djecom i adolescentima	1	2	3	4	5
Djelovanje na budućnost djece i adolescenata	1	2	3	4	5
Prenošenje specifičnih znanja na djecu i adolescente	1	2	3	4	5
Doprinos razvoju društva	1	2	3	4	5
Samodjelotvornost - težnja za postizanjem osobnoga uspjeha	1	2	3	4	5
Dugi praznici	1	2	3	4	5
Društveni status profesije	1	2	3	4	5
Sigurnost zaposlenja	1	2	3	4	5
Plaća	1	2	3	4	5
Mobilnost zanimanja	1	2	3	4	5
Utjecaj učitelja/nastavnika/profesora tijekom prijašnjeg obrazovanja	1	2	3	4	5
Prijašnje iskustvo s poučavanjem	1	2	3	4	5

3. Nabrojite 3 motivacijska čimbenika koji su za Vas bili ključni pri izboru budućeg nastavničkog zanimanja:

4. Na sljedećim skalama izrazite svoje zadovoljstvo/nezadovoljstvo pri čemu:

(1 – potpuno sam nezadovoljan/na; 2 – uglavnom sam nezadovoljan/na; 3 – niti sam zadovoljan/na niti nezadovoljan/na; 4 – prilično sam zadovoljan/na; 5 – izrazito sam zadovoljan/na)

Zadovoljstvo izborom profesije	1	2	3	4	5
Zadovoljstvo izborom studija	1	2	3	4	5

5. U sljedećim pitanjima zaokružite jedan od ponuđenih odgovora:

1. Tijekom studija, moje je zadovoljstvo izborom zanimanja:

- a) raslo
- b) opadalo
- c) ostalo isto

2. Studijski program koji sam odabrao/la:

- a) pokriva teme koje će mi koristiti u bavljenju mojim nastavničkim zanimanjem
- b) ne pokriva sve teme koje će mi koristiti u bavljenju mojim nastavničkim zanimanjem

Ukoliko ste u prethodnom, 2. pitanju zaokružili b), napišite o kojim biste temama željeli više naučiti tijekom studija!

Hvala Vam na sudjelovanju!